ADRIAN PĂUNESCU

„Pămîntul deocamdată"

în Adrian Păunescu, şi omul şi poetul trăiesc din gestul spectaculos, ostentativ şi incomod. Şi unul şi celălalt iubesc scena, tribuna, locul public. Sînt actori impertinenţi, agitatori cu vorba, explozivi, într-un amestec greu de desluşit de sinceritate brutală şi de contrafacere vizibilă cu ochiul liber. Orice portret i-am face autorului ***Pămîntului deocamdată,*** el implică laturi contradictorii. Mi-l amintesc pe acela, frumos literar, din ***Istoria polemică*** a lui Eugen Barbu, început cu o caracterizare abruptă *(„ Totul mă supără la acest poet în afară de poezia lui")* şi continuat cu enumerarea aproape paradoxală a contrazicerilor: *„ Poet de mari gesticulaţii, agitator de vers şi actor blamabil, inspirînd neîncredere In arta lui tocmai prin teroarea cu care voia s-o impună, lipsit de dramă, să nu zic tragedie, facil fără să ştie, suferind însă de o uşurinţă talentată, trece în acest moment de răscruce al existenţei printr-o schimbare fundamentală la faţă!"* Iată, chiar în ***Pămîntul deocamdată,*** poetul declară: *„ Să fiu sărbătoresc, voios şi imnic /Să pot să te mai cînt pămînt al ţării / Cu forţa dragostei şi-a disperării...* " Voioşia exuberantă şi elanurile abundente ale liricii patriotice nu exclud, în evocarea „Oltului lăuntric", a ţării străvechi de ciobani ce-şi urcă „blîndele lor turme" pe munţi, *„plînsul miilor de. mioriţe | înduioşate de ursita lumii".* Poetul are *„trup drăcesc şi suflet îngeresc",* o vitalitate care-l împiedică să fie „sfint", pur şi copilăresc, împingîndu-l spre dezordine afectivă, spre tonul prăpăstios al viziunilor apocaliptice: *„ Cine mai e pe lume sănătos? / Cine fără de grijă-n zori se scoală? / în acest veac de sus şi pînă jos / lumea le-mparte-n doctori şi în boală".* Retorica entuziasmului constructiv e dubiată de aceea a eshatologicului. într-un autoportret, proclamă riscul drept elementul lui firesc. E un luptător, un insurgent, un copil teribil speriat de posibila lui cuminţire ca de un cataclism: *„De linişte fiinţa mea se teme".* Parada zgomotoasă face la el casă bună cu îndoiala, lauda şi imnul cu pamfletul. Histrionic, se bate ca Don Quijote cu morile de vînt silindu-Ie să dea fainâ: *„E potolită foamea voastră plină: / Eu, Don Quifote, azi vă dau făină".* Orgoliul nu-i lipseşte, cum se vede, conducîndu-i poezia spre declaraţii enorme despre sine: se simte chemat să ia atitudine, să-şi trăiască veacul, dar nu paşnic, ci enervat, furios, convins că poate schimba lumea: *„Am spus acestea toate despre lume /Din dorul de-a o face mai curată / Ca inima mea să aibă-n ce să bată / într-o fiinţă nu doar într-un nume // Cîntecul meu s-a săturat să fie / Doar martor,*

invitat ca la o nuntă | El face revoluţie cînd cîntă / Nu povesteşte cum era să fie. || Nu lăutari cu viaţa comandată, / Nu apatrizi cu singele-n schimbare, / Ci oameni vii şi demni pe care-i doare, / Revoluţionari, cu lumea toată. / Erou e cel ce e, nu cel ce are, /Se-nvîrte-n vers Pămîntul Deocamdată". Dar, tot el cade apoi în melancolie, plîngîndu-şi destinul greşit, viaţa stricată, singurătatea intolerabilă: *„Mă simt atît de singur, pe lume, că mi-e frig. / La colţurile casei e vînt si este ploaie | Ce nici nu pot a crede îmi pare că aşa e/ Pe propria mea mamă ca pe-un străin o strig".*

Schimbările de umoare sînt o caracteristică a poeţilor temperamentali şi afectivi ca Adrian Păunescu. Reversul forţei lui torenţiale e slăbiciunea în solitudine, revoltatul are momente de apatie, declamaţie, patosul se stinge în cîte un sonet al iubirii frustrate. Originalitatea provine din aceste stări complexe şi incontrolabile, din labilitatea sufletească a poetului, în fond, Adrian Păunescu e un egocentric, căutînd mereu postura cea mai avantajoasă (uneori cu preţul sacrificării artei) în care eul să ţîşnească hipertrofie; poemele lui sînt zgomotoase, retorice, orale, chiar dacă rareori le lipseşte acea energie primară şi tumultuoasă fără de care nu putem vorbi de poezie adevărată. A fost mereu imitat mai ales pe această latură de mai tinerii poeţi. Ceea ce nu i s-a putut imita este însă talentul.

Limbajul acestei poezii în echipament de campanie nu-şi alege mijloacele. Adrian Păunescu ar putea spune împreună cu tînărul Beniuc: *„Cînd voi izbi o dată cu barda | Această stîncă are să se crape. / Şi vor ţîşni din ea şuvoi de ape, / Băieţi, aceasta este arta!"* O artă, desigur, cam elementară, în care factorul de persuasiune oratorică are mai mare importanţă decît reflexul liric pur al unei emoţii. Programul ca atare îl găsim explicat în prima poezie din volum şi el e supărător de neglijent lingvistic, de prozaic: *„ Pe pămînt avem de toate / Şi mai bune şi mai- rele, / Bune, rele, | Şi-nchisori şi libertate / şi-a putea şi nu se poate /şi noroi şi stele ".* Simplitatea a devenit simplism, poezia prozăi, în primul rînd, căutarea expresiei directe în poezie nu e totdeauna lăudabilă, putînd transforma lirica într-o versificaţie greoaie, incorectă. *„ Voi ce mîncaţi cotlet de albatros"* e un vers nefericit fie şi într-un pamflet, ca şi *„Scincind nonlibertatea viitoare"* care zgîrie urechea. Exemplele sînt nenumărate şi ceea ce mă intrigă este că ele nu se datorează unei carenţe a simţului limbii, ci, mai degrabă, orgoliului de a o silui: *„încît Moldova de nădejde / Prin ani se eminescuieşte".* Cuvintele dau buzna la Adrian Păunescu, prea grăbit pentru a le pune stavilă şi prea mîndru pentru a le tria. Aici nu mai e vorba de bogăţie şi naturaleţe a vocabularului, ci de un fel de barbarie

are ameninţă expresivitatea minimă. Oral şi praa familiar, Adrian păunescu sfidează convenţii absolut necesare.

în al doilea rînd, se observă că multe din aceste fraze nepotrivite vin din limbajul jurnalistic curent. Nici nu e de mirare, de vreme ce poetul poate versifica în toată liniştea astfel de banalităţi stîngace: „ *Lupta pentru dreptate pe planetă / nu e o bătălie pur şi simplu, / săracii plătesc taxele de timbru / spre-a fi justiţia cit mai cochetă"* Recunoaştem prea uşor turnura declarativă a unei anumite poezii mai vechi şi mai noi *(„De douăzeci de secole încoace / Săracii tot fac tronuri şi fotolii / N-au oamenii cu ce să se îmbrace / De-atîtea steaguri negre şi de dolii"),* superficială şi găunoasă, alunecînd uneori în fabula transparentă, esenţial prozaică *f. Trist e vulturele cu ochii scoşi, / în berna sade pliscul lui de piatră / Parc-ar cotcodăci şi parcă latră / întors în întuneric la cocoşi").* Acesta e, artistic, nivelul cel mai de jos la care publicistul l-a scoborît pe poet în *Pănuntul deocamdată.* Vigoarea pamfletară se consumă în satire (foarte modeste ca mijloace) ale birocraţiei, delaţiunii, hoţiei morale, neonestităţii. Admiţînd bunele intenţii demascatoare, respingem imaginaţia liric săracă. Poetul reuşeşte doar în cîteva locuri unde caricatura, critica, vehemenţa pamfletară izvorăsc dintr-o secretă gravitate. E cazul poeziilor despre ţărani din volum. Poezia rezultă aici dintr-o generoasă vibraţie: *„Să fii ţăran şi să nu-ţi fie bine, / Ceva inexplicabil cînd te doare, /Să n-ai atîţia bani în buzunare, / Cu-o boală mult mai scumpă decît tine,. // Şi din întreaga lume cu ruşine / Să afli că ţarina e uşoară, / Că după o istorie amară, / Nimeni, bolnav, pe gratis nu se ţine, // Să fii ţăran, să vii în capitală, /Să-ţi mai alini a morţii tale teamă, /Să nu te bage niciportaru-n seamă, / Să taci văzînd cum doctorul înşală / La licitaţii pentru cîte-o boală / Mai scumpă ca o clasă socială".*

Ultimul vers e memorabil. Regăsim în el ceva din prospeţimea absentă în destule altele. Că Adrian Păunescu e poet adevărat şi original ne-o dovedeşte tocmai capacitatea lui de a-şi depăşi impasurile. Există în *Pănuntul deocamdată* poezii admirabile care riscă să treacă neobservate din cauza ideii preconcepute (dar cît de bine întreţinută de autorul însuşi!) că, de la *Istoria unei secunde* încoace, Adrian Păunescu a devenit un poet monocord, emfatic şi fastidios. Versuri foarte frumoase le compensează pe acelea facile sau chinuite: *„De-atîţia meri ce nu mai pot să doarmă /Parcă se văruieşte o cazarmă".* Sau: *„Noi, Doamne, te rugăm cu milă mare/ Tristeţea lumii dă-ne-o nouă astăzi",* în acest ton de psalmi moderni (cu unele reminiscenţe argheziene: „ *Un arbore cu frunze mici să fii /Şi să te bată vînturile-n ele... ".* Şi încă: *„Sever, privind pe cei care te latră, / Tu viu să fii dar să miroşi a piatră")* sînt scrise cîteva din poeziile emoţionante ale culegerii. O plîngere a uitării şi a

dezrădăcinării este ***Pinăla vatră,*** amintind de întîiul loan Alexandru, dar în plus cu o umbră de remuşcare ce o face conştientă şi insuportabilă-*„Aceeaşi masă mică ne adună / în jurul dumitale, maică mare, / p$_e$ scaune de lemn cu trei picioare f Ne strîngem. maică sflntă, maică bună. II Şi dumneata eşti dusă pîn-la vatră / Parcă să iei un tuci de mămăligă / Şi parcă o vecină te şi strigă | Şi parcă şi un dine te tot latră. || Şi $_{nu}$ mai vii şi am uitat cu toţii, / Ce vrem aici şi ce va fi să fie, / O, maică bună, maică pămîntie, / Ca pe-o-ntîmplare te-au uitat nepoţii. //Plecăm prin sat s-aflăm, nepllnso 'încă, l Pe cineva, cu piată să te plingă".* Aceeaşi emoţie sugrumată, în ***Floare şi cenuşă,*** de o profundă şi laconică expresivitate: *„ Vai, tinereţea mea mai stă la uşă, / unde-am intrat să îmi preschimb ursita, / Mă-ntorc bătrîn, suflet cioplit cu sita, / Strigîndu-mă pe nume cu cenuşa. //Am fost comediantul fără voie, /Am fost ruşinea cea neruşinată, / Acum strîngînd eroare lingă pată, / Pe viaţa mea greşită trec ca Noe. // Unde slnt flori eu simt că-i şi otravă, / Minia unui veac o simt în creieri, | Ca lacăte s-aud în aer greieri, / Tocind mărunt în liniştea grozavă. //Şi voi pleca, iar floarea de la uşă / Va strînge-o servitorul de cenuşă",* în sfîrşit, ce acuitate a fericit-îndureratei confesii erotice este în ***Oaia îndrăzneaţă:***

„Această oaie a înnebunit, Nu-i mai e frică de nimic, nimic,
Toate cuvintele ce i le zic O fac să rida fraged şi cumplit.

Pîn-a avea o taină şi un tic, Se uită ca-n oglindă în cuţit. Această oaie s-a îndrăgostit Şi murmură un fel de ritm peltic.

Dar n-am ce-i face, merg in urma ei, Şi-s gata la orice să mă aştept, Această oaie ce o port în piept Această inimă fără idei

Ca un cioban, cu oaia lui cinstit, Urmîndu-mi inima pîn-la sfîrşit":

Acesta este poetul Adrian Păunescu, deocamdată.

(România literară, nr. 8, 1977)